

AFM: Eerste bijdragemodel geeft inzicht in markt

Eind 2009 heeft de AFM voor het eerst het Wta Bijdragemodel toegepast in het doorlopend toezicht op accountantsorganisaties. De uitkomsten van dit bijdragemodel geven inzicht in de gehele markt voor wettelijke controles in Nederland. Deze marktgegevens kunnen dienen als een benchmark. Hoewel nog niet alle accountantsorganisaties alle gegevens kunnen aanleveren, beschouwt de AFM het bijdragemodel als een nuttig toezichtinstrument. Daarom zal de AFM het bijdragemodel in 2010 opnieuw gebruiken in het doorlopend toezicht op accountantsorganisaties.

Wta Bijdragemodel 2009

Het bijdragemodel is één van de toezichtinstrumenten die de AFM gebruikt voor het uitvoeren van het doorlopend toezicht op accountantsorganisaties. Het is een vragenlijst waarmee accountantsorganisaties informatie over zichzelf en over hun wettelijke controles verstrekken aan de AFM. Op die manier dragen zij bij aan effectief en efficiënt toezicht. De AFM gebruikt de informatie uit het bijdragemodel om kennis te verkrijgen over de individuele accountantsorganisaties en over de markt voor wettelijke controles als geheel.

Na een consultatieronde hebben alle 480 vergunninghouders (15 OOB-kantoren¹ en 465 niet-OOB-kantoren) op 30 oktober 2009 een uitnodiging ontvangen om via een beveiligde website het bijdragemodel vóór 1 december in te vullen. 99% van de accountantsorganisaties heeft het bijdragemodel ingevuld, waarvan de ruime meerderheid binnen een maand. De resterende 1% liet vrijwillig zijn vergunning intrekken.

In dit artikel worden enkele uitkomsten van het bijdragemodel beschreven. De gepresenteerde cijfers zijn gebaseerd op de informatie die de accountantsorganisaties hebben verstrekt aan de AFM. De AFM heeft geen onderzoek uitgevoerd om te verifiëren of de verstrekte informatie betrouwbaar is. Bij een aantal onderwerpen is gebleken dat niet alle accountantsorganisaties de benodigde gegevens beschikbaar hadden.

Ondanks dat de informatie nog niet helemaal volledig is, vindt de AFM het bijdragemodel een nuttig toezichtinstrument: de uitkomsten van het bijdragemodel bieden inzicht in de markt voor wettelijke controles en kunnen dienen als een benchmark. De uitkomsten roepen nog wel vragen op en daardoor kunnen niet direct conclusies worden getrokken. Ze zijn echter wel bruikbaar als input voor verdere analyses en onderzoek.

---

¹ OOB: organisatie van openbaar belang, waaronder beursgenoteerde ondernemingen, banken en verzekeraars.

21.600 wettelijke controles

In het bijdragemodel hebben accountantsorganisaties opgegeven in totaal 18.700 wettelijke controles te verrichten. Echter niet alle accountantsorganisaties hebben het aantal wettelijke controles ingevuld. Op basis van de beschikbare informatie komt de AFM tot de schatting dat in Nederland ongeveer 21.600 wettelijke controles worden verricht: circa 1600 bij OOB's en 20.000 bij niet-OOB's.² De OOB-kantoren bedienen het grootste deel van de markt: zij verrichten ongeveer 75% van het aantal wettelijke controles. 87 accountantsorganisaties hebben aangegeven geen wettelijke controles te verrichten, terwijl zij wel beschikken over een Wta-vergunning.

Niet-OOB-kantoren winnen marktaandeel

In totaal hebben accountantsorganisaties € 1,36 miljard in rekening gebracht bij hun controlecliënten. Het marktaandeel van de niet-OOB-kantoren, op basis van de totale omzet bij controlecliënten, is in het laatste jaar toegenomen van 9,0% naar 11,3%.

De niet-OOB-kantoren zagen zowel hun omzet uit wettelijke controles als de omzet uit overige dienstverlening bij controlecliënten met meer dan 25% stijgen. De OOB-kantoren behaalden daarentegen in hun meest recente boekjaar slechts een marginaal hogere omzet uit wettelijke controles ten opzichte van hun voorgaande boekjaar. Aangezien hun omzet uit overige dienstverlening drastisch daalde, is ook de totale omzet bij controlecliënten gedaald.

Tabel 1 bevat een overzicht van de omzet die accountantsorganisaties hebben behaald bij hun controlecliënten. De accountantsorganisaties hebben in het bijdragemodel de omzet ingevuld die zij in hun meest recent afgesloten boekjaar hebben behaald en in het voorgaande boekjaar.

(x € 1 mln)	OOB-kantoren	Niet-OOB-kantoren	Totaal
Omzet wettelijke controles (t.o.v. voorgaand boekjaar)	805 (+1,5%)	99 (+26,0%)	904 (+3,7%)
Omzet overige dienstverlening bij controlecliënten (t.o.v. voorgaand boekjaar)	401 (-9,4%)	55 (+25,2%)	456 (-6,3%)
Totale omzet bij controlecliënten (t.o.v. voorgaand boekjaar)	1.206 (-2,4%)	154 (+25,7%)	1.360 (+0,1%)

Tabel 1: Omzet bij controlecliënten

Gemiddeld bestaat de totale omzet die in rekening is gebracht bij controlecliënten voor ongeveer 66% uit omzet uit de wettelijke controle en voor 34% uit omzet uit overige dienstverlening. Bij bijna 20% van de accountantsorganisaties die wettelijke controles verrichten, bedroeg de totale omzet uit overige dienstverlening die zij in rekening hebben gebracht bij controlecliënten méér dan de omzet uit de wettelijke controles die zij bij die controlecliënten hebben verricht. Dit omvat zowel kleine kantoren (met slechts één wettelijke controle) als middelgrote kantoren (met circa 50-200 wettelijke

² Het aantal wettelijke controles is niet per definitie gelijk aan het aantal controlecliënten. Het is mogelijk dat bij één controlecliënt meerdere wettelijke controles worden verricht. Bij een verzekeraar wordt bijvoorbeeld zowel de controle van de jaarrekening als de controle van de verzekeringsstaten aangemerkt als wettelijke controle.

controles). De omzet uit overige dienstverlening die accountantsorganisaties hebben behaald bij controlecliënten bestaat gemiddeld voor circa 10% uit omzet uit overige assurance-opdrachten en voor 90% uit omzet uit andere diensten.

Veel verklaringen van oordeelonthouding

Om inzicht te krijgen in het belangrijkste product van de accountant, zijn accountantsverklaring, heeft de AFM de accountantsorganisaties gevraagd aan te geven welke accountantsverklaringen zijn verstrekt in het laatste boekjaar. Vijftien accountantsorganisaties (waaronder negen OOB-kantoren) hebben aangegeven dat zij deze informatie niet beschikbaar hebben. Hieruit volgt dat voor meer dan 73% van het aantal wettelijke controles niet bekend is welke accountantsverklaring daarbij is verstrekt.

In tabel 2 is de strekking van de accountantsverklaringen vermeld die zijn afgegeven door de kleine en middelgrote accountantsorganisaties die in het bijdragemodel het aantal verstrekte accountantsverklaringen wel hebben ingevuld.

Goedkeurend	71,5%
Goedkeurend met toelichtende paragraaf over de continuïteit van de controlecliënt	1,0%
Beperking	1,6%
Oordeelonthouding	25,8%
Afkeurend	0,1%

Tabel 2: Accountantsverklaringen afgegeven bij 5.786 wettelijke controles (27% van het totaal aantal wettelijke controles)

Accountantsverklaringen met een toelichtende paragraaf over de continuïteit van de bedrijfsactiviteiten van de controlecliënt, accountantsverklaringen met beperking en afkeurende accountantsverklaringen zijn slechts in hoge uitzondering verstrekt. Opvallend is het grote aantal oordeelonthoudingen: meer dan 25% van de verstrekte accountantsverklaringen bevatte geen oordeel over de getrouwheid van de jaarrekening.

Sectorspecialisten en -generalisten

De variatie in het aantal sectoren waarin accountantsorganisaties actief zijn is groot. Accountantsorganisaties verrichten gemiddeld wettelijke controles in drie verschillende sectoren. Bijna de helft van de accountantsorganisaties verdient meer dan 60% van haar omzet bij controlecliënten in één specifieke sector. Alleen de grootste zes OOB-kantoren hebben controlecliënten in vrijwel alle sectoren.

De meeste accountantsorganisaties zijn actief in de grote sectoren handel, productie, bouw- en projectontwikkeling/vastgoed. In de kleinere sectoren woningcorporaties, gemeenten/provincies en energie zijn ook de minste accountantsorganisaties actief. Overigens geldt voor de jaarrekeningcontrole van woningcorporaties dat die pas voor boekjaren startend vanaf 1 januari 2009 wordt aangemerkt als wettelijke controle. Bij het invullen van het bijdragemodel hadden mogelijk nog niet alle accountantsorganisaties hun jaarrekeningcontroles bij woningcorporaties aangemerkt als wettelijke controles.

In het bijdragemodel hebben de accountantsorganisaties aangegeven in welke sectoren hun controlecliënten actief zijn. De eerste kolom van tabel 3 bevat het aantal accountantsorganisaties dat heeft aangegeven ten minste een deel van haar omzet te verdienen bij controlecliënten die actief zijn in de betreffende sector. In de tweede kolom is het aantal accountantsorganisaties vermeld dat meer dan 60% van haar omzet behaalt bij controlecliënten in een specifieke sector.

Sector controlecliënt	Aantal kantoren met omzet in sector	Aantal kantoren met >60% omzet in sector
Financiële ondernemingen	67	8
Bouw- en projectontwikkeling en vastgoed	168	14
Woningcorporaties	12	0
Energie	19	0
IT/Telecom	65	4
Gemeenten/provincies	13	1
Horeca	38	1
Handel	276	86
Productie	201	23
Overig	239	44

Tabel 3: Sectoren

Kwaliteitsbeoordelingen

Als een wettelijke controle bij een niet-OOB voldoet aan intern vastgestelde toetsingscriteria moet een opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling (OKB) plaatsvinden. Het doel van de OKB is om vast te stellen of de externe accountant in redelijkheid tot zijn oordeel en accountantsverklaring heeft kunnen komen. Voor OOB's is een OKB altijd verplicht. Uit het bijdragemodel blijkt dat accountantsorganisaties gemiddeld voor 56% van hun wettelijke controles bij niet-OOB's een OKB (laten) uitvoeren. Bij 40% van de accountantsorganisaties vond op alle wettelijke controles een OKB plaats en bij 15% van de accountantsorganisaties zijn in het laatste boekjaar helemaal geen OKB's uitgevoerd bij niet-OOB-controlecliënten.

Bijna de helft van de niet-OOB-kantoren heeft de uitvoering van de OKB's uitbesteed. 38% van de niet-OOB-kantoren laat alle OKB's uitvoeren door een accountant van buiten de organisatie.

Kwaliteitsbewaking

Accountantsorganisaties moeten waarborgen dat hun stelsel van kwaliteitsbeheersing wordt nageleefd en ervoor zorgen dat hun externe accountants voldoen aan de toepasselijke wet- en regelgeving. OOB-kantoren zijn verplicht een compliance officer aan te stellen die toeziet op de naleving van de Wta. Niet-OOB-kantoren mogen het toezicht op de naleving van de Wta, de zogenoemde compliance functie, ook anders invullen. Van alle niet-OOB-kantoren heeft 21% een externe compliance officer aangesteld. 79% van de niet-OOB-kantoren heeft de compliance functie intern ingevuld, bijvoorbeeld door één of meer beleidsbepalers verantwoordelijk te maken voor deze taak of een andere medewerker van het kantoor aan te wijzen als compliance officer.

Het aantal uren dat de accountantsorganisaties hebben besteed aan de compliance functie loopt erg uiteen. Gemiddeld hebben de accountantsorganisaties in hun laatste boekjaar ongeveer 111 uur besteed aan de compliance functie. 2% besteedde meer dan 1000 uur. 4% van de accountantsorganisaties heeft echter minder dan een dag besteed aan de compliance functie. Overigens heeft 43% van de accountantsorganisaties aangegeven niet te weten hoeveel uren zij heeft besteed aan de compliance functie.

Bijdragemodel 2010

De AFM verwacht medio dit jaar een volledig verslag te publiceren van de uitkomsten van het bijdragemodel. Eind 2010 zal het bijdragemodel weer worden toegepast in het toezicht op accountantsorganisaties. De informatie uit het bijdragemodel 2010 en ook vooral de ontwikkelingen ten opzichte van 2009 worden gebruikt bij de risicoanalyses waarop de AFM haar planning van toezicht- en themaonderzoeken bepaalt.

Dit artikel is ook te lezen in Accountancynieuws Nr.12, verschijningsdatum 18 juni 2010.

Zie www.accountancynieuws.nl.